

പല രാഷ്ട്രീയ സാമൂഹ്യക്ഷേമങ്ങളെയും അതിജീവിച്ച്, അതുതാവഹമായ ആരോഗ്യവും സൗന്ദര്യവും പുലർത്തി നിലനിന്നുവന്ന ബോറോബുദർ ചൈത്യത്തിൽ എട്ടു പൊട്ടിത്തെറികളുണ്ടായി. മനുഷ്യവർഗത്തിന്റെ മഹാപൈതൃകമായ ബോറോബുദർ ചൈത്യം ഏതാനും മിനിറ്റുകൾക്കകം തകർന്നു തരിപ്പണമായി.

പൊട്ടിത്തെറികളിൽ ആരും മരിച്ചില്ല. എന്നാൽ, പ്രാചീന ബൗദ്ധ ശിൽപ്പകലയുടെ സമ്പ്രദായമനുസരിച്ചുള്ള നിലയിൽ കമ്പുചീയയിലെ അങ്കുരവാട്ട് സ്തൂപത്തോട് കിടപിടിക്കുന്ന ബോറോബുദർ ചൈത്യം പുനരുദ്ധരിക്കുന്നതിന് അന്താരാഷ്ട്ര സഹകരണത്തോടെ രണ്ടരക്കോടി ഡോളർ ചെലവുചെയ്ത് പത്തു വർഷങ്ങളായി നടന്നുകൊണ്ടിരുന്ന ശ്രമങ്ങൾ, ഈ ബോംബുസ്ഫോടനം നിമിത്തം നിഷ്ഫലങ്ങളായിത്തീർന്നു എന്ന്, 1985 ഫെബ്രുവരി 4-ാം തീയതിയിലെ 'ന്യൂസ്പീക്ക്' വാരിക രേഖപ്പെടുത്തുന്നു.

'ദേശാഭിമാനമില്ലാത്ത തീവ്രമതവാദികൾ (ഫനാറ്റിക്സ്) ആണ് ഈ പാതകം നടത്തിയത്' എന്ന് ഇൻഡോനേഷ്യയുടെ പ്രസിഡണ്ട് സുഹാർത്തോ പറഞ്ഞു. അഞ്ചുപേരെ പോലീസ് സംശയിച്ച് അറസ്റ്റ് ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. ഇവർ മുസ്ലീം തീവ്രവാദികളാണെന്നു കരുതപ്പെടുന്നു. കഴിഞ്ഞ ആണ്ടിൽ ജക്കാർത്തയിൽ നടന്ന ഏതാനും ബോംബുപ്രയോഗങ്ങൾ സംബന്ധിച്ച രണ്ടു കേസുകളിൽ മുസ്ലീം തീവ്രവാദികളെ ഇൻഡോനേഷ്യയിൽ വിചാരണചെയ്തുവരികയാണ്. ഈ വിചാരണയുമായി ബോറോബുദറിലെ ബോംബാക്രമണത്തിന് ബന്ധമുണ്ടാവാമെന്നു ഇൻഡോനേഷ്യൻ അധികൃതർ കരുതുന്നു.

ബോംബാക്രമണംകൊണ്ടു ബോറോബുദർ ചൈത്യത്തിനുണ്ടായ കേടുപാടുകൾ പരിഹരിക്കുവാൻ ഉടൻ നടപടികളെടുക്കുമെന്നു ഇൻഡോനേഷ്യൻ സർക്കാർ പ്രഖ്യാപിച്ചിട്ടുണ്ട്. പക്ഷേ, ഈ കാലഘട്ടത്തിലെ ജനവികാരങ്ങൾ കണക്കിലെടുക്കുമ്പോൾ, ഇനി ഒരു ആയിരത്താണ്ടു കൂടി ബോറോബുദർ നിലനിന്നുകൊണ്ടിരുന്നതിനുള്ള സാധ്യത വിരളമാണു എന്ന് 'ന്യൂസ്പീക്ക്' വാരിക രേഖപ്പെടുത്തുന്നു.

'വ്യൂഹപരമേ ഹനനമാം വനവേടനുണ്ടോ
വ്യൂഹനമയം കഴുകുന്നെന്ദു കപോതമെന്നും?'

31-3-1985

22. യിഡ്ഡിഷ്: ക്ഷയോന്മുഖമായ ഒരു ഭാഷ

യെരൂശലേമിലെ വിശുദ്ധക്ഷേത്രം ദാമാക്കൻ നശിപ്പിച്ചതിനെത്തുടർന്ന്, ക്രിസ്തുവർഷത്തിന്റെ ഒന്നും രണ്ടും ശതകങ്ങളിൽ, ജൂതന്മാർ ലോകത്തിന്റെ പല ഭാഗങ്ങളിലുമായി ചിതറിപ്പോയി. 'ഡയസ്പോറ' എന്നു വിളിക്കപ്പെടുന്ന ഈ സംഭവം നടന്നു ആയിരത്തൊണ്ണൂറു വർഷങ്ങൾക്കു ശേഷമാണു, തുർക്കിസാമ്രാജ്യത്തിന്റെ നഷ്ടാവശിഷ്ടങ്ങളിൽ 'ഇസ്രായേൽ' എന്ന ഒരു ദേശീയരാഷ്ട്രത്തെ 1948-ൽ ജൂതജനനന്ദനേടിയിട്ടുണ്ടു്.

ഹിബ്രു ആയിരുന്നു പണ്ടത്തെ ജൂതരുടെ ദേശീയഭാഷ. ബൈബിളിലെ 'പഴയ നിയമം' എഴുതിയിട്ടുള്ളതു് ഈ ഭാഷയിലാണു്. മറ്റു

രാജ്യങ്ങളിൽ കടിയേറ്റിപ്പാർക്കുകയും, അവിടങ്ങളിൽ വളരെ ചെറിയ ന്യൂനപക്ഷങ്ങളായി മാറുകയും ചെയ്തപ്പോൾ, ഹീബ്രു ജൂതരുടെ നിത്യ വ്യവഹാരഭാഷ അല്ലാതായി. മത-സംസ്കാരഭാഷയെന്ന നിലയിൽ ഹീബ്രു നിലനിർത്തിയപ്പോഴും ജൂതർക്കു മറ്റു ജനവിഭാഗങ്ങളുമായി ഇടപെടുവാൻ അതാതു സ്ഥലത്തെ പ്രാദേശികഭാഷകൾ ഉപയോഗപ്പെടുത്തേണ്ടിവന്നു. 'ഇസ്രായേൽ' രാഷ്ട്രം സ്ഥാപിച്ചതിനു ശേഷം ജൂതന്മാർ പഴയ ഹീബ്രുഭാഷയെ വീണ്ടും തങ്ങളുടെ ദേശീയഭാഷയും വ്യവഹാരഭാഷയുമാക്കി മാറ്റുകയുണ്ടായി. അതു പക്ഷേ, ഈ അടുത്ത കാലത്തു നടന്നതാണ്.

യൂറോപ്പിന്റെ മദ്ധ്യത്തിലും കിഴക്കൻ ഭാഗങ്ങളിലും കടിയേറ്റിപ്പാർത്ത ജൂതന്മാർ ക്രിസ്തുവർഷം 10-11 ശതകങ്ങളിൽ വളർത്തിയെടുത്ത വ്യവഹാരഭാഷയാണ് യിഡ്ഡിഷ്. യിഡ്ഡിഷിന്റെ പട്ടക്കൂട്ട് ജർമൻ ഭാഷയുടേതാണ്. ജർമൻ ഭാഷയെ ജർമൻകാർ വിളിക്കുന്നത് 'ഡോയ്റ്റ്' എന്ന് എന്നാകുന്നു. 'യൂഡിഷെ ഡോയ്റ്റ്' (ജൂതരുടെ ജർമൻ ഭാഷ) എന്ന പേരാണ് പിന്നാലത്തു 'യിഡ്ഡിഷ്' എന്നായി ചുരുങ്ങിയത്. ജർമൻ ഭാഷയോടൊപ്പം ഫ്രഞ്ച്, ഇറ്റാലിയൻ, ചെക്ക്, പോളിഷ്, യുക്രൈനിയൻ, റഷ്യൻ മുതലായ പല ഭാഷകളും യിഡ്ഡിഷ് ഭാഷയുടെ വളർച്ചയ്ക്കു സംഭാവന നൽകിയിട്ടുണ്ട്. ഹീബ്രു, അരാമൈക് എന്നീ ഭാഷകളുടെ ശബ്ദകോശം അങ്ങനെയെന്നെ യിഡ്ഡിഷ് ഭാഷയിൽ ഉപയോഗപ്പെടുത്തിവന്നിരുന്നു. ഹീബ്രു ലിപി ഉപയോഗിച്ചാണ് യിഡ്ഡിഷ് എഴുതിവന്നത്. ഏതാണ്ട് ആയിരം വർഷക്കാലത്തോളം ജൂതജനതയുടെ അന്താരാഷ്ട്രീയ വ്യവഹാരഭാഷ ആയിരുന്നു യിഡ്ഡിഷ്. അതിൽ ഇരുപത്തഞ്ചു ശതമാനം ഹീബ്രുവും എഴുപത്തഞ്ചു ശതമാനം ജർമൻമാണെന്നാണ് പൊതുവെ പറയാറ്.

കേരളത്തിലെ മാപ്പിളമാരുടെ അറബി-മലയാളത്തോടു യിഡ്ഡിഷ് ഭാഷയ്ക്കു പല അംശങ്ങളിലും സാമ്യമുണ്ട്. അറബി-മലയാളത്തിന്റെ പട്ടക്കൂട്ട മലയാളമാണെങ്കിലും അതിൽ അറബി ശബ്ദകോശം അങ്ങനെയെന്നെ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നതുപോലെ, ജർമൻഭാഷയുടെ പട്ടക്കൂട്ടിൽ ഹീബ്രു ശബ്ദകോശം നിറച്ചതാണ് യിഡ്ഡിഷ്. അറബി-മലയാളത്തിൽ തമിഴിന്റെ എന്നപോലെ യിഡ്ഡിഷിൽ മറ്റു യൂറോപ്യൻ ഭാഷകളുടെ സ്വാധീനം പ്രകടമാണ്. അറബി-മലയാളം അറബി ലിപിയിൽ എഴുതുംപോലെ യിഡ്ഡിഷ് ഹീബ്രു ലിപിയിൽ എഴുതുന്നു. ജൂതന്മാർ ഹീബ്രുവിനെയെന്നപോലെ മാപ്പിളമാർ അറബിഭാഷയെ മതഭാഷയായി ഉപയോഗപ്പെടുത്തുന്നു. 'ഔതിക സാഹിത്യ രചനയ്ക്കാണ് അറബി-മലയാളവും യിഡ്ഡിഷും മുഖ്യമായി ഉപകരിച്ചത്. അറബി-മലയാളത്തോടു മുസ്ളീം സ്രീകൾ എന്നപോലെ യിഡ്ഡിഷിനോടു യൂറോപ്പിലെ ജൂതസ്രീകൾ സവിശേഷതാത്പര്യം പുലർത്തിവന്നു.

രണ്ടാം മഹായുദ്ധത്തിനു തൊട്ടു മുമ്പിലായിരുന്നു യിഡ്ഡിഷ് ഭാഷയുടെ സുവർണകാലം. 1930-കളിൽ, ലോകത്തിലാകെ ഉണ്ടായിരുന്ന ഒന്നരക്കോടിയോളം ജൂതരിൽ ഒരു കോടി ഇരുപതു ലക്ഷത്തോളം പേർ യിഡ്ഡിഷ് സംസാരിക്കുന്നവരായിരുന്നു. പത്തൊമ്പതാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ ആരംഭവർഷങ്ങളിൽ ജൂതരുടെ നവോത്ഥാനപ്രസ്ഥാനം (ഹസ്കല) ആരംഭിക്കുംവരെ മതവും സഭാചാരവുമായിരുന്നു യിഡ്ഡിഷ് സാഹിത്യത്തിലെ മുഖ്യപ്രമേയങ്ങൾ. നവോത്ഥാനത്തെത്തുടർന്നു നോവലുകളും നാടകങ്ങളും ചെറുകഥകളും എല്ലാം അടങ്ങിയ ഒരു ആധുനിക സാഹിത്യവും യിഡ്ഡിഷ് ഭാഷയിൽ വളർന്നുവന്നു. 1978-ൽ നോബൽ സമ്മാനം നേടിയ ഐസാക് ബഷേവിസ് സി.ഗർ, പോളണ്ടിൽ പിറന്നു അമേരിക്കയിൽ കടിയേറ്റിപ്പാർത്ത ഒരു യിഡ്ഡിഷ് സാഹിത്യകാരനും

൯. ആധുനികവിജ്ഞാനത്തിന്റെ ഒരു മാധ്യമമെന്ന പദവിയും യിസ്റ്റിഷിനു കൈവരുകയുണ്ടായി.

കേരളത്തിൽ കുടിയേറിപ്പാർത്ത ജൂതർ, ഇവിടത്തെ ജനതയിൽ ലയിക്കാതെ, ഒരു വ്യത്യസ്ത ജനവിഭാഗമായി തുടരുകയാണല്ലോ ഉണ്ടായത്. പല യൂറോപ്യൻ രാജ്യങ്ങളിൽ കുടിയേറിപ്പാർത്ത ജൂതരും അതുതന്നെയാണ് ചെയ്തത്. യേശുവിനെ കരിശിലേറിയവരുടെ ക്ഷിന്ധനക്കാര്യം എന്ന നിലയിൽ ജൂതരെ ക്രിസ്ത്യാനികൾ സംശയത്തോടെ വീക്ഷിച്ചുവന്നു. കരിശുയുദ്ധങ്ങൾ നടന്നിരുന്ന മദ്ധ്യകാലഘട്ടങ്ങളിൽ യൂറോപ്പിലെങ്ങും ജൂതർക്കെതിരെ വൻതോതിൽ ക്രിസ്തീയരോഷം ആളിക്കത്തി. 'പോഗ്രോം' എന്നു വിളിക്കപ്പെടുന്ന, സംഘടിതങ്ങളായ, ജൂതസംഹാരങ്ങൾ ആരംഭിച്ചത് ഇക്കാലത്താണ്. മധ്യകാലത്തിലെ യൂറോപ്യന്മാർക്ക് ജൂതന്മാരോടുണ്ടായിരുന്ന നിന്ദാഭാവം ഷേക്സ്പിയറുടെ 'വെനീസിലെ വ്യാപാരി' എന്ന നാടകത്തിൽ പ്രകടമാണ്. മർദ്ദനങ്ങളിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെടാൻവേണ്ടി 'ഗെട്ടോ' എന്നു വിളിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന ചേരികളിൽ ഒന്നിച്ചുകൂടി ഒതുങ്ങിപ്പാർക്കാൻ ജൂതർ നിർബന്ധിതരായി. എങ്കിലും, തങ്ങളുടെ സാംസ്കാരികപാരമ്പര്യം ജൂതർ സംരക്ഷിച്ചു. മദ്ധ്യകാലഘട്ടങ്ങളിൽ എഴുതാനും വായിക്കാനും അറിയുന്ന ക്രിസ്ത്യാനികൾ യൂറോപ്പിൽ കുറവായിരുന്നു; പക്ഷേ, സംക്ഷരരല്ലാത്ത ജൂതർ ഇല്ലായിരുന്നു എന്നുതന്നെ പറയാം.

ഹിറാൾബർജർമനി അടക്കിവാണിരുന്നകാലത്താണ് ജൂതസംഹാരനാടകത്തിലെ ഏറ്റവും ഭീഷണങ്ങളായ ചില രംഗങ്ങൾ അരങ്ങേറിയത്. അറുപതു ലക്ഷം ജൂതരെ ഹിറാൾബർ ചൂട്ടെരിച്ചു കൊന്നൊടുക്കിയതായി കണക്കാക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. 'ഹോളോകോസ്റ്റ്' (ഹോമബലി) എന്ന ബൈബിളിലെ സംജ്ഞയാണ് ഹിറാൾബർജർ ജൂതസംഹാരത്തിന് നൽകപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്. ഹിറാൾബർ കൊന്നുകളഞ്ഞ ജൂതന്മാരിൽ അമ്പതുലക്ഷം പേർ യിസ്റ്റിഷ് സംസാരിക്കുന്നവരായിരുന്നു. 1949-ൽ സ്റ്റാലിൻ വാഴ്ചയ്ക്കു കീഴിൽ സോവിയറ്റ് യൂനിയനിലും വ്യാപകമായി ജൂതസംഹാരം നടക്കുകയുണ്ടായി. റഷ്യയിലെ പല യിസ്റ്റിഷ് എഴുത്തുകാരും അക്കാലത്തു കൊല്ലപ്പെട്ടു; മോസ്കോയിലെ 'യിസ്റ്റിഷ് ആർട്ട് തിയേറ്റർ' അടച്ചു പൂട്ടപ്പെട്ടു. പിന്നീട് സ്റ്റാലിൻ മരണത്തിനുശേഷമാണ് സോവിയറ്റ് റഷ്യയിൽ യിസ്റ്റിഷ് റോഷയിലുള്ള സാഹിത്യകൃതികളും 'സോവിയറ്റിഷെ ഹൈംലാൻഡ്' ('സോവിയറ്റ് മാതൃഭൂമി) എന്ന യിസ്റ്റിഷ് സാഹിത്യമാസികയും അച്ചടിച്ചു പ്രസിദ്ധീകരിക്കാൻ തുടങ്ങിയത്.

പത്തൊമ്പതാം ശതകത്തിന്റെ അവസാന ശേഖരങ്ങളിൽ കിഴക്കേ യൂറോപ്പിൽനിന്നു യിസ്റ്റിഷ് സംസാരിക്കുന്ന ജൂതർ വലിയ തോതിൽ അമേരിക്കയിലേക്കും കാനഡയിലേക്കും ആസ്ട്രേലിയയിലേക്കും മാറ്റം കുടിയേറിപ്പാർക്കുകയുണ്ടായി. ഈ ജൂതരിൽ മേധികം പേരും യിസ്റ്റിഷ് ഉപേക്ഷിച്ചു ഇംഗ്ലീഷ് തങ്ങളുടെ മാതൃഭാഷയായി സ്വീകരിച്ചിരിക്കുകയാണ്. എങ്കിലും, യിസ്റ്റിഷ് ഭാഷയിലുള്ള ഏതാനും ദിനപത്രങ്ങളും ആനുകാലികങ്ങളും അമേരിക്കയിൽ ഇപ്പോഴും പ്രസിദ്ധീകരിക്കുന്നുണ്ട്. യിസ്റ്റിഷ് സാഹിത്യകൃതികളും, വലുതുമായെങ്കിലും, പുറത്തുവന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ഏതാനും അമേരിക്കൻ സർവകലാശാലകളിൽ യിസ്റ്റിഷ് ഒരു പഠനവിഷയമാണ്.

ഇസ്രായേലിൽ അഞ്ചുലക്ഷത്തോളം ജൂതന്മാർ യിസ്റ്റിഷ് സംസാരിക്കുന്നവരായി ഉണ്ടെന്നാണ് 1960-ൽ കണക്കാക്കപ്പെട്ടത്. എന്നാൽ, ജൂതരുടെ ദേശീയഭാഷയും വ്യവഹാരഭാഷയുമെന്ന നിലയിൽ 'ഹീബ്രു'വിനെ പുനരുദ്ധരിക്കുന്നതിന് നടക്കുന്ന തീവ്രശ്രമങ്ങളുടെ ഫലമായി

യിസ്റ്റിഷ് ഭാഷയുടെ പ്രാധാന്യം ഇസ്രായേലിൽ അനുകൂലം ക്ഷയിച്ചു വരികയാണ്. ഇസ്രായേലിൽ ഒരു സർവകലാശാലയിൽ മാത്രമാണ് 'യിസ്റ്റിഷ്' ഭാഷയ്ക്ക് ഒരു വകുപ്പ് (പെയർ) ഉള്ളത്.

സോവിയറ്റ് യൂണിയനിൽ ഏതാണ്ട് അയ്യൂലക്ഷത്തോളം ജൂതന്മാർ യിസ്റ്റിഷ് സംസാരിക്കുന്നവരായി ഉണ്ടെന്ന് 1959-ൽ കണക്കാക്കിയിരുന്നു.

അടുത്ത ഒന്നോ രണ്ടോ നൂറ്റാണ്ടുകൾക്കിടയിൽ ഒരു വ്യവഹാരഭാഷയെന്ന പദവി യിസ്റ്റിഷിന് നഷ്ടപ്പെടുമെന്നാണ് ഇപ്പോൾ പലരും കരുതുന്നത്. ഇസ്രായേലിൽനിന്ന് യിസ്റ്റിഷ് ഒന്നോ രണ്ടോ തലമുറകൾക്കുള്ളിൽ തീരെ മാഞ്ഞുപോകാനാണ് സാധ്യത. ഇംഗ്ലീഷ് സംസാരിക്കുന്ന രാജ്യങ്ങളിൽ ജൂതർ യിസ്റ്റിഷ് ഉപേക്ഷിച്ച് ഇംഗ്ലീഷ് മാത്രം ഭാഷയായി സ്വീകരിക്കുന്നതാണ് കണ്ടുവരുന്നത്; റഷ്യയിലും ഇതേ പ്രക്രിയ നടക്കുന്നുണ്ട്. പക്ഷേ, അവിടെ ജൂതന്മാർ നിർബന്ധംകൊണ്ടാണ് യിസ്റ്റിഷ് വിട്ട് റഷ്യൻഭാഷ കൈക്കൊള്ളുന്നതെന്നത്രേ പടിഞ്ഞാറൻ 'ജനാധിപത്യ'രാജ്യങ്ങളിലെ ഏഴുതുറകർ പറയുന്നത്.

ഇസ്രായേലിൽ, യൂറോപ്പിൽനിന്നു കുടിയേറിപ്പാർത്ത, ഇപ്പോൾ കിഴവന്മാരായിക്കഴിഞ്ഞ, ജൂതന്മാർ ധാരാളമായി പാർക്കുന്ന ടെൽ അബീവിലും ഹൈഫയിലും, തെരുവുകളിൽ ആളുകൾ കൂട്ടംചേർന്നു നിന്നും റെസ്റ്റോറന്റുകളിൽ ഇരുന്നു. യിസ്റ്റിഷ് ഭാഷയിൽ സംസാരിക്കുന്നത് ഇപ്പോഴും കേൾക്കാമത്രേ. അത്യന്തം മതഭക്തിയുള്ള ഇവരുടെ വിശ്വാസം വിശുദ്ധഭാഷയായ ഹീബ്രൂ മതകാര്യങ്ങൾക്കു മാത്രമേ ഉപയോഗിക്കാവൂ എന്നാണ്. സാധാരണ കാര്യങ്ങൾ പറയുന്നതു തികച്ചും ഭൗതികമായ യിസ്റ്റിഷിൽ വേണമെന്ന് ഇവർക്കു നിർബന്ധമുണ്ട്. അമേരിക്കയിൽനിന്നും ഇംഗ്ലണ്ടിൽനിന്നും ബ്രസീലിൽനിന്നും ആസ്ത്രേലിയയിൽനിന്നും മാറ്റം സന്ദർശകരായി എത്തുന്ന ജൂതന്മാരുമായി ആശയവിനിമയത്തിന്, ഇംഗ്ലീഷ് അറിഞ്ഞുകൂടാത്ത ഇസ്രായേലിലെ ജൂതന്മാർ മുഖ്യമായി ആശ്രയിക്കുന്നതും യിസ്റ്റിഷിനെത്തന്നെ. പക്ഷേ, ഇസ്രായേലിലെ ജൂതരിൽ പലരും അവരുടെ മാതൃഭാഷയായ യിസ്റ്റിഷിൽ സംസാരിക്കാതായിട്ട് രണ്ടോ മൂന്നോ പതിറ്റാണ്ടുകൾ ആയിക്കാണം. പുതുതായി യിസ്റ്റിഷ് പഠിക്കാൻ മിനക്കടന്നവരൊക്കെ വളരെ കുറവുമാണ്.

ചുരുക്കത്തിൽ, ആയിരം വർഷത്തോളം നിലനിൽക്കുകയും, താരതമ്യേന സമ്പന്നമായ ഒരു സാഹിത്യത്തിനു ജന്മനൽകുകയും ചെയ്ത ശേഷം, യിസ്റ്റിഷ് ഭാഷ ഇപ്പോൾ മനുഷ്യവർഗത്തിന്റെ ചരിത്രത്തിൽനിന്ന് അപ്രത്യക്ഷമായിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയാണ്.

'മനുഷ്യർ കട്ടിക്കാലത്തു സംസാരിക്കാൻ പഠിക്കുന്നു; പ്രായമേറുവോൾ മിണ്ടാതിരിക്കാൻ പഠിക്കുന്നു' എന്ന അർത്ഥത്തിലൊരു പഴഞ്ചൊല്ല് യിസ്റ്റിഷ് ഭാഷയിലുണ്ട്. യിസ്റ്റിഷ് ഭാഷയുടെ കാര്യത്തിൽ ഈ പഴഞ്ചൊല്ല് യാഥാർത്ഥ്യമാവുകയാണെന്നത്രേ പൊതുവിൽ വിശ്വസിക്കപ്പെടുന്നത്.